

WERESZCZYN

*Foundation for the Development
of Polish Agriculture
Fundacja na Rzecz Rozwoju
Polskiego Rolnictwa*

Adam Panasiuk

WERESZCZYN

śladami
zapomnianej historii

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2011

Redakcja i korekta: *Anna Wolf, Katarzyna Parcia*

Projekt okładki: *Katarzyna Juras*

Na pierwszej stronie okładki zdjęcie przedstawiające pracowników spółdzielni mleczarskiej w Wereszczynie, 1929. Od lewej: kierownik Kobus, Marianna Mierzwa i Tomasz Ochal. Z tyłu okładki figurka Jana Nepomucena w Wereszczynie, fot. A. Panasiuk.

Foundation for the Development
of Polish Agriculture
Fundacja na Rzecz Rozwoju
Polskiego Rolnictwa

Publikacja finansowana ze środków
Fundacji na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa

Copyright © by Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa,
Warszawa 2011

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2011

ISBN 978-83-7383-516-0

Praca nagrodzona w II edycji konkursu „Polska wieś – dziedzictwo i przyszłość” w kategorii „Prace prezentujące dorobek kulturowy kraju i regionu, opisujące inicjatywy lokalne, dziedzictwo historyczne wsi oraz prace ilustrujące przykład sukcesu w rozwoju polskiej wsi

Prezentowane w publikacji opinie wyrażają poglądy autora i nie muszą być zbieżne z oficjalnym stanowiskiem FDPA

Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa
ul. Gombrowicza 19, 01-682 Warszawa
e-mail: fdpa@fdpa.org.pl; www.fdpa.org.pl
tel. 22 864 03 90, 22 834 20 02; fax: 22 864 03 61

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.
ul. Krakowskie Przedmieście 62, 00-322 Warszawa
tel./fax 22 826 59 21, 22 828 95 63, 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej, w. 105, 108
e-mail: info@scholar.com.pl; scholar@neostrada.pl
<http://www.scholar.com.pl>

Wydanie pierwsze

Skład i łamanie: WN Scholar (*Jerzy Łazarski*)

Druk i oprawa: Druk i oprawa: Wrocławska Drukarnia Naukowa PAN

Feliks Brzozowski, *Na wiosnę. Wieś Wereszczyn pod Lublinem*, 1883
„Biesiada Literacka” 1884, nr 437

Spis treści

Pamięć, mapa, terytorium (<i>Edwin Bendyk</i>)	9
Słowem wstępu	13
1. Powstanie wsi i jej losy w okresie Rzeczypospolitej szlacheckiej.	15
Geneza powstania wsi	15
Losy założycieli rodu Wereszczyńskich.	18
Rozdrobnienie folwarczne dóbr wereszczyńskich	25
Gospodarka folwarczna i kmieci	33
Wereszczyńskie świątynie, ich kapłani i parafianie	37
2. Wereszczyn w okresie zaborów	44
Dwory szlacheckie.	44
Stosunki ludnościowe przed uwłaszczeniem w 1864 roku	50
Reforma uwłaszczeniowa i jej wpływ na życie włościan	58
Wereszczyńscy rzymscy katolicy	63
Wereszczyńscy unicy i prawosławni	74
Bitwy i potyczki	83
3. Druga Rzeczpospolita	91
Pierwsze lata w wolnej Polsce	91
Rodziny i dwory szlacheckie	94
Życie wokół kościoła.	101
Funkcjonowanie placówek publicznych i szkolnictwo	112
Handel, rzemiosło i rolnictwo	119
Życie społeczne, kulturalne i polityczne.	128
Mniejszości narodowe	132

4. II wojna światowa	139
Mieszkańcy w pierwszych latach okupacji	139
Organizacja struktur partyzanckich	143
Pacyfikacja wsi – 1942	146
Życie mieszkańców po pacyfikacji wsi	157
5. Wereszczyn w Polsce Ludowej	167
Losy powojennej partyzantki antykomunistycznej	167
Ludność i organizacja życia publicznego wsi	171
Warunki gospodarcze i aktywność społeczna mieszkańców	175
Szkolnictwo	181
Parafia rzymskokatolicka i jej parafianie	186
6. Wereszczyn w czasach współczesnych	195
7. Zabytki Wereszczyna	201
Słowem zakończenia	205
Źródła i literatura	206